

سهم فرهنگ از سبد هزینه خانوار؛ فقط 50 هزار تومان!

بانک مرکزی آماری منتشر کرده که نشان می‌دهد مردم ایران در سال 1394 فقط دو درصد از درآمد خود را به تفریح و امور فرهنگی پرداخته‌اند. این در حالی است که کارشناسان و فعالان این عرصه معتقدند آمار منتشر شده نمی‌تواند چندان واقعی باشد و باید فرمول‌های مربوط به محاسبات آن منتشر شود.

بانک مرکزی آماری منتشر کرده که نشان می‌دهد مردم ایران در سال 1394 فقط دو درصد از درآمد خود را به تفریح و امور فرهنگی پرداخته‌اند. این در حالی است که کارشناسان و فعالان این عرصه معتقدند آمار منتشر شده نمی‌تواند چندان واقعی باشد و باید فرمول‌های مربوط به محاسبات آن منتشر شود.

به گزارش جام‌جم، متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری به تفکیک گروه‌های مختلف هزینه در سال 1394 از سوی بانک مرکزی منتشر شده است. آماری که نشان می‌دهد ایرانیان سال گذشته بیشتر درآمد خود را در کدام بخش‌ها هزینه کرده‌اند و سبد کالاهای فرهنگی چه جایگاهی در این هزینه‌ها داشته است.

در این جدول که دارای 11 ستون است، مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها، خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها، حمل و نقل، کالاهای و خدمات متفرقه، بهداشت و درمان، پوشاک و کفش، تفریح و امور فرهنگی، تحصیل، لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه، ارتباطات و رستوران و هتل و دخانیات به ترتیب رتبه‌های یک تا یازده را در سبد کالای خانوار ایرانی به خود اختصاص داده‌اند.

هر چند گنجاندن تفریح و امور فرهنگی در کنار یکدیگر چندان درست به نظر نمی‌رسد، اما با این حال این دو مورد با هم در رتبه هفتم قرار گرفته‌اند. آماری که البته در سال 1393 ده درصد از درآمد خانواده‌ها را به خود اختصاص داده بود و طبق آمار جدید با کاهش 8 درصدی روبه‌روست.

قرار گرفتن تفریح و امور فرهنگی در کنار یکدیگر از این نظر چندان درست به نظر نمی‌آید که این روزها ما با تفریحات زیادی روبه‌رو هستیم که تقریباً هزینه‌ای ندارند، اما در امور فرهنگی نیاز به انجام هزینه برای تماشای یک فیلم یا رفتن به یک کنسرت موسیقی و خرید کتاب است.

البته این نکته مهمی است که علی‌اصغر سعیدی مدیرگروه برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی دانشگاه تهران هم در گفت‌وگو با مجله صدا به شکلی دیگر به آن اشاره کرده و می‌گوید: در مورد مدیریت بودجه خانوار نکات خیلی مهمی وجود دارد. دلیل کاهش تفریح و امور فرهنگی به 10 درصد لزوماً ناشی از این نیست که تفریح کاهش پیدا کرده است. بلکه معنایش این است که تفریح‌های پرخرج و پرهزینه کاهش پیدا کرده‌اند و امکان دارد مردم به سمت تفریحات کم‌خرجی مانند استفاده از ماهواره‌ها و دنیای مجازی رفته باشند.

هر چند بانک مرکزی باید آمار دقیق‌تری از این‌که همین دو درصد در کجا هزینه شده منتشر کند تا بتوان قضاوت دقیق‌تری داشت، اما بر اساس همین آمار با کارشناسان حوزه‌های مختلف درباره سهم فرهنگ و هنر گفت‌وگو کردیم تا ببینیم سهم فرهنگ و هنر از نگاه آنها در این آمار چقدر است.

یکی از مهم‌ترین مسائل موجود در عرصه فرهنگ بحث کتاب و کتابخوانی است که همواره مورد توجه رهبر انقلاب هم بوده است. طی سال‌های گذشته همواره آمارهای متناقضی درباره کتابخوانی در جامعه منتشر شده و تجزیه و تحلیل‌های متفاوتی هم درباره این موضوع شده است.

مردم سر آمار نیستند

یوسف علیخانی مدیر نشر آموت می‌گوید «مردم سر آمار نیستند». این حکایت آمارهایی است که طی این سال‌ها منتشر شده است. آمارهایی که به نظر می‌رسد چندان در آنها مردم در نظر گرفته نمی‌شوند. وقتی قرار است آمار کتابخوانی بررسی شود بیشتر سراغ فضاهای دانشگاهی و مترجمان و نویسندگان می‌روند و به نظر می‌رسد مردم در این میان جایگاهی ندارند. او ادامه می‌دهد: در شرایطی که یکی از کتاب‌های نشر ما با نام «من پیش از تو» سال گذشته 4000 نسخه فروخت و در نیمه اول امسال هم 36 هزار نسخه آن فروش رفته است، نمی‌توان گفت مردم کتاب نمی‌خوانند یا سهم کالای فرهنگی در سبد خانوار ناچیز است.

علیخانی معتقد است، آمارهایی که اعلام می‌شود مردمی نیستند وگرنه تردد فراوانی که در جاده‌ها شاهد آن هستیم و همچنین میزان فروش کتاب حکایت از توجه مردم به این مقولات دارد. او از ناشران فعالی است که در نمایشگاه‌های استانی که طی سال برگزار می‌شود هم حضور فعالی داشته و می‌گوید که مردم در تمام ایران به کتاب روی خوشی نشان می‌دهند.

این ناشر در پایان تاکید می‌کند: در کنار همه این موارد که مطرح کردم باید از این غافل نشد که برخی کتاب‌های پرفروش علاوه بر فروش خوب از سوی ناشر به صورت افست هم چاپ و فروخته می‌شوند. بنابراین فکر نمی‌کنم ارائه آمار و تحلیل درباره عرصه فرهنگ به همین آسانی باشد.

شاخصه‌هایی که روشن نیستند

رامین صدیقی ناشر موسیقی که سال‌های زیادی است در این عرصه فعالیت دارد، مانند علیخانی نسبت به آمار منتشر شده واکنش نشان داده و می‌گوید: وقتی دو واژه تفریح و امور فرهنگی در کنار هم قرار گرفته‌اند مسلماً تحلیل ما را از آمار منتشر شده دشوارتر می‌کنند. رتبه هفتم برای امور فرهنگی به نظرم بسیار پایین است. ما تمام زندگی را تلاش می‌کنیم تا فرهنگ کشورمان را حفظ کنیم و این عدد مسلماً جایگاه خوبی محسوب نمی‌شود. او ادامه می‌دهد: در حوزه تفریح و امور فرهنگی نمی‌توان تنها بر آمارهای رسمی تکیه کرد، چرا که در این عرصه آمارهای غیررسمی هم جایگاه مهمی دارند، برخی فیلم‌ها که به طور قاجاق به فروش می‌رسند قطعا در این روند محاسبه نمی‌شوند. در موضوع تفریح هم نمی‌توان نظر روشنی داد چون برخی فعالیت‌ها از جمله تماشای ماهواره تا سفر کردن و رفتن به پارک همگی می‌توانند در مقوله تفریح بگنجانند. بنابراین تا شاخصه‌ها روشن نباشد نمی‌توان ارزیابی دقیقی از جایگاه کالای فرهنگی در سبد خانوار ایرانی داشت.

منتظر رشد بودیم!

حوزه تئاتر هم از جمله بخش‌های مهم فرهنگ است که هر چند همیشه بحران مخاطب داشته، اما طی سال‌های گذشته با مخاطبان بیشتری مواجه شده است. پیمان شریعتی از فعالان عرصه تئاتر که اکنون هم مدیریت تئاتر شهر را به عهده دارد، می‌گوید: تئاتر با مشکل کمبود مخاطب روبه‌رو بوده است، اما این مشکل طی سال‌های گذشته همواره گامی به جلو برداشته است و اکنون شاهد این هستیم که کودکان و نوجوانان هم به تماشای تئاتر رغبت نشان می‌دهند و دوست دارند به سالن‌های تئاتری بیایند. او ادامه می‌دهد: بنابراین به نظرم باید با رشد مخاطبان تئاتر و البته دیگر هنرهای فرهنگ جایگاه بهتری در جدول داشته باشد. امیدوارم فرمول‌هایی که این محاسبات بر اساس آنها انجام گرفته منتشر شود تا بتوانیم به نتیجه دقیقی برسیم.

فروش موفق سینما

شاید مهم‌ترین بخش از 2 درصدی که هر خانواده در سال به فرهنگ و هنر اختصاص می‌دهد، مبلغی باشد که برای دیدن فیلم از طریق سینما رفتن یا تهیه فیلم به وسیله شبکه نمایش خانگی باشد. این اتفاق از سال 94 به صورت محسوس قابل مشاهده بود و روند هزینه کرد مردم بابت فیلم‌های سینمایی همچنان به صورت تصاعدی در حال افزایش است. به گونه‌ای که در شش ماه نخست سال 95 بیش از 3 برابر کل فروش سال 94 به صندوق سینما ریخته شده است و در سال 94 نیز دو برابر سال قبل از آن. با این استدلال شاید بتوان گفت چیزی بیش از نصف هزینه‌کرد هر خانواده در بخش فرهنگ و هنر به صندوق سینما واریز شده باشد.

وقتی سینما سهم فرهنگ را بالا می‌برد

بر اساس آمار اعلام شده میزان هزینه‌کرد هر خانواده کارگری در سال 94 بیست و پنج میلیون ریال بوده است. با استناد به این آمار میزان دو درصدی مربوط به تفریح و فرهنگ چیزی حدود 50 هزار تومان خواهد بود. یعنی هر خانوار ایرانی با حقوق متوسط 2/5 میلیون تومان در ماه در کل سال تنها 600 هزار تومان را به مجموع تفریح (شامل سفر، پیک‌نیک و ...) و فرهنگ (سینما، کنسرت موسیقی، آلبوم موسیقی، کتاب و ...) اختصاص می‌دهد. این آمار البته با توجه به رشد چند برابری فروش فیلم‌ها و همچنین استقبال مردم از نمایش‌ها به احتمال قریب به یقین در آمار مربوط سال 95 رشد چشمگیری خواهد داشت.

زینب مرتضایی فرد

فرهنگ و هنر